

Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului
Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului
Biroul pentru catehizare parohială

**Familia creștin-ortodoxă și Tainele Bisericii:
Botez, Mirungere, Euharistie, Spovedanie și Căsătorie**

Cateheze întocmite cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Andrei,
de către pr.lect.univ.dr. Liviu Vidican-Manci

Cluj-Napoca
2020

DESPRE FAMILIA CREȘTIN-ORTODOXĂ¹

Cateheza I

Așa cum cel mai probabil cunoașteți, anul acesta este dedicat în Biserica Ortodoxă Română pastorației părinților și copiilor. Cu alte cuvinte, în acest an, preocuparea expresă a Bisericii este familia. Din acest motiv, cu binecuvântarea Părintelui Andrei, Arhiepiscopul și Mitropolitul nostru, catehezele din Postul mare vor atinge tema familiei în Biserică. Din cele 6 cateheze pregătite, prima este dedicată exclusiv familiei și este intitulată simplu, „Despre Familia creștin-ortodoxă”. Va fi succedată de catehezele despre Sfântul Botez, Sfânta Taină a Mirungerii, Sfânta Euharistie, cunoscute și ca Taine de inițiere, respectiv de Sfânta Spovedanie și Sfânta Cununie. Rolul acestor teme este acela de a indica importanța trăirii în Hristos prin lucrarea harului prezentă în Tainele Bisericii.

Întrebările directe ale acestei prime secvențe catehetice sunt următoarele: Ce este familia? Ce este familia creștină? Care este scopul familiei? Care sunt exigențele minimale ca o familie să fie numită creștină?

Ce este familia?

În expresia unei lumi secularizate, familia suferă mutații majore. Ea diferă de la stat la stat. În România, familia este definită în Constituție la art.48 (1): „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”. Este o definiție rece, juridică, o definiție care nu-și propune să evidențieze decât relația formală, de interes pentru Stat dintre persoanele care se căsătoresc.

Biserica nu se mulțumește cu acest descriptor și oferă o imagine amplă și duhovnicească a familiei.

Ce este familia creștină?

Părintele Patriarh Daniel spune că: „Familia este binecuvântare și lumină a iubirii Preasfintei Treimi, întrucât în ea omul trăiește taina și bucuria filiației, fraternității și paternității”². Familia se definește prin căsătorie, moment de consacrare

¹ Menționez și cu prilejul desfășurării altor proiecte catehetice, aceste materiale au caracter orientativ, fiecare preot având libertatea de a le adapta la specificul parohiei sale, la condițiile intelectuale și culturale ale acesteia. De asemenea, vom încerca să le redactăm într-un stil liber, cu o complexitate lexicală și terminologică medie și cu un accent pronunțat pe oralitate (gândindu-ne că unii dintre preoți le vor citi, chiar dacă acest lucru nu e indicat).

² *Familia creștină, o binecuvântare pentru Biserică și Societate*, + Varlaam Ploieșteanul, Ștefan Buchiu, Nicolae Adrian Lemeni et.alii. (coord) Basilica, București, 2012.

a iubirii dintre un bărbat și o femeie și a avut încă de la început binecuvântarea lui Dumnezeu. Teologul Paul Evdokimov spunea că:

„instituirea căsătoriei în Rai este o veche tradiție și sigură. Domnul vorbind despre căsătorie, S-a referit la Vechiul Testament: „nu ați citit oare? (Matei 19, 4 și Efeseni 5, 31) „Fiul doar a confirmat ceea ce Tatăl a instituit”, zice Clement Alexandrinul și cu aceasta ideea fundamentală a harului paradiziac al căsătoriei”³.

Una din rugăciunile din Taina Nuntii ne dă indirect definiția familiei: „pentru aceasta, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup; și pe care Dumnezeu i-a unit omul să nu-i despartă”⁴. Cu alte cuvinte, familia este legătura dintre bărbat și femei într-o uniune sfântitoare prin harul dumnezeiesc. Ceea ce Dumnezeu a unit, omul nu are voie să despartă, pentru că are pecete dumnezeiască.

Scopul Familiei

În primul rând să răspundem întrebării dacă este suficient ca două persoane să fie împreună pentru a se numi familie. Concepția Bisericii este cea enunțată mai sus, bărbatul și femeia formează o familie creștină în măsura în care și-au unit viața înaintea și cu binecuvântarea lui Dumnezeu.

În al doilea rând, dacă am fi întrebați care este scopul familiei, să nu cădem în capcana de a spune că este nașterea de prunci. Scopul principal al familiei este mântuirea, este sfîntirea unuia prin celălalt, apoi nașterea de copii. Dacă nu ar fi așa, ce s-ar întâmpla cu familiile care nu au copii? Sfântul Ioan Gură de Aur înțelege rostul familiei și ne îndemnă: „Când vezi un bărbat și o femeie că duc viață plină de virtuți, dar nu au copii; când vezi că sunt cinstitori de Dumnezeu și evlavioși, dar fără de copii, să nu socotești că se întâmplă asta din cauza păcatelor lor. Multe sunt pricinile rânduielii lui Dumnezeu, necunoscute nouă și pentru toate trebuie să-I mulțumim Lui. Să nefericim numai pe aceia care trăiesc în păcate, nu pe cei care nu au copii”⁵.

Care sunt exigențele minime ca o familie să fie numită creștină?

La această întrebare ne raportăm cu precădere analizând relația familiei cu Biserica prin Sfintele Taine. Credem că o familie pentru a putea fi numită creștină trebuie să aibă în primul rând căsătoria bisericească, adică să fi fost cununăți înaintea lui Dumnezeu. În al doilea rând să participe duminica la Sfânta Liturghie și să respecte pe cât posibil preceptele evanghelice, iar în al treilea rând să-și boteze copiii și să-i

³ Paul Evdokimov, Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, EIBMBOR, București, 1996, p. 319.

⁴ Molitfelnic, EIBMO, București, 2013, p.91.

⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre familia creștină*, Editura Cuvântul Vieții, București, 2015.

educe în respect, bun simț, în dragoste pentru Dumnezeu și pentru semenul lor. Dacă acestea sunt caracteristicile familiei dumneavoastră, sunteți o frumoasă familie creștină.

Părinții și copiii în familia creștin-ortodoxă

Preafericitul Daniel, cu ocazia duminicii Părinților și a copiilor din 2016 spunea:

„Autoritatea părinților nu trebuie să se întemeieze pe constrângere sau violență, ci pe iubire, dialog și sprijin. Conținutul și calitatea comunicării dintre părinți și copii constituie cheile reușitei educației creștine. Familia creștină, compusă din bărbat, femeie și copii, reprezintă spațiul intim cel mai de preț pentru cultivarea iubirii conjugale, părintești, filiale și frățești. Lipsa de iubire și de comuniune în familie duce la înstrăinare între membrii acesteia, la violență conjugală și domestică, la divorț, la alcoolism, la abandon școlar etc., cu efecte dramatice pentru copii.”

Cu alte cuvinte, în familia creștină părinții se îngrijesc înțelept de copii, se iubesc, se respectă și vorbesc cuviincios unii cu ceilalți. În timpurile moderne psihologii au ajuns să vorbească despre o adevărată dictatură a copiilor asupra părinților. Și în unele cazuri, din neatenția și lipsa sapiențială a părinților, copiii au ajuns să nu accepte să fie refuzați, să fie educați, să fie crescuți, au ajuns niște copii capricioși, cu un comportament reprobabil. În familia creștină lucrurile ar trebui să stea diferit: părinții vor comunica, ascultând și sfătuind; vor educa în primul rând pentru eternitate și apoi pentru viața aceasta; îi vor învăța ce înseamnă normalitatea, respectul, arătându-se în primul rând ei, părinții, cu respect unul față de celălalt.

Într-o lume a devalorizării, a relativizării lucrurilor serioase, familia creștină va întări educația copiilor prin rugăciune. Duminica o va începe cu Sfânta Liturghie alături de comunitatea euharistică, dimineața și seara se va ruga împreună cu copiii și întotdeauna va fi sensibilă față de comportamentele pozitive. Nu va rămâne insensibil față de pornirile năvălășe ale copiilor și, atunci când va descoperi că obiceiurile bune se alterează, vor interveni cu înțelepciune și dragoste și-l vor readuce pe copil la normal.

Acum, în încheiere ne vom raporta tot la un cuvânt al Preafericitului Părinte Daniel, care spunea:

„Îndeosebi, în societatea contemporană agitată și în rapidă schimbare, care exercită o presiune puternică asupra copilului prin multiple noutăți și tentații, dialogul părinților cu fiul sau cu fiica lor, în vederea înțelegerii corecte a valorilor, este deosebit de necesar.

Copilul nu este chemat să urmeze în viață un drum întâmplător, ci trebuie să-și aleagă

<https://basilica.ro/familiabinecuvantarelui-dumnezeu-pentru-umanitate/> accesat 23 februarie 2020.

propriul drum dintr-o mulțime de posibilități care i se oferă. În societatea secularizată de astăzi, aflată în criză economică, morală și spirituală, în care familia creștină se confruntă cu grave probleme de ordin financiar și social, moral și spiritual, apărarea, promovarea și consolidarea instituției sacre a familiei pe temelia valorilor evanghelice perene trebuie să fie o misiune permanentă a Bisericii și o responsabilitate a societății în ansamblul ei”.
Duminica viitoare vom avea în atenție Sfânta Taină a Botezului.

SFÂNTUL BOTEZ – TAINA INTRĂRII ÎN CREȘTINISM

Cateheza a II-a

În cateheza precedentă am atins câteva aspecte ce privesc familia creștin-ortodoxă. Din cuvintele Sfintei Scripturi și ale unor mari teologi am concluzionat că o familie creștină este o familie cu valori evanghelice care-și crește copiii în respect și dragoste pentru Dumnezeu și pentru aproapele. Spuneam, asemenea, că o familie creștină are ca prioritatea botezarea copiilor ei, îmbrăcarea lor în Hristos pentru zorii mântuirii.

Cu această ocazie vom pune înaintea noastră Sfântul Botez, Taina intrării în Creștinism. Motivul principal este dat de luminarea pe care o va aduce în mintea noastră înțelegerea corectă a Botezului. Prin urmare, întrebările directoare sunt acestea: Cine a instituit Sfântul Botez? Unde se vorbește în Sfânta Scriptură despre Botez? Care era practica botezării în Biserica primară? Cine se botează și cine este cel care botează? De ce afundăm copilul de trei ori în apă?

Cine a instituit Sfânta Taină a Botezului și unde ni se vorbește despre ea?

Taina „intrării în creștinism”, a începutului „vieții în Hristos”, a „urmării lui Hristos” a fost instituită de Însuși Mântuitorul nostru. Pentru a ne convinge se cuvine să căutăm în Sfânta Scriptură textul pe care Biserica Ortodoxă îl consideră a fi de instituire: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului”. Amin (Matei 28, 19-20).

S-ar putea ca unii dintre cei care analizează acest text să spună că Mântuitorul menționează doar *botezați-le* nu și modalitatea botezării. De unde știm, de exemplu, că trebuie să fim botezați cu apă? Întrebarea este cât se poate de îndreptățită, însă dacă vom căuta în Sfânta Scriptură vom găsi un alt text care ne vorbește despre materia pe care trebuie să o folosim. În convorbirea cu Nicodim, fariseul „creștin”, Mântuitorul subliniază: „Dacă nu se va naște cineva din **apă** și din **duh** nu va intra în Împărăția cerurilor” (Ioan 3, 5). Aici ne este indicată așadar și materia. Tot aici ne este lămurită o altă posibilă dilemă, anume a diferenței dintre botezul lui Ioan și botezul creștin. Mântuitorul precizează **apă și duh**, iar, dacă ne vom întoarce la capitolul al doilea din aceeași Evanghelie, îl vom vedea pe Sfântul Ioan Botezătorul spunând: „Eu vă botez cu apă; dar în mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L știți, Cel care vine după

mine, Care înainte de mine a fost și Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii” (Ioan 1, 26-27). Textul acesta se va lămuri mai bine dacă-l vom conjuga cu cel din Matei 3, 11 și Luca 3, 16, unde se aduce următoarea completare: „Acesta (adică Mântuitorul) vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc”. Iată foarte pe scurt diferența dintre cele două botezuri: al Sfântului Ioan, cu apă spre pocăință, iar al Mântuitorului, cu apă și cu Duh Sfânt spre intrare în Împărăția cerurilor, spre viața veșnică.

Văzând grija pe care o poartă autorii sfinți în a ne lămuri asupra importanței Botezului ar părea de prisos să ne punem alte întrebări. Cu toate acestea credem că merită, în continuarea celor expuse, să insistăm interogativ asupra însemnătății lui.

Ce valoare are botezul?

Vorbindu-le catehumenilor, adică celor care se pregăteau să fie botezați, să intre în rândul creștinilor, Sfântul Chiril al Ierusalimului spunea următoarele: „Mare lucru este botezul care vă stă înainte! **Preț de răscumpărare** pentru cei robiți, **iertare păcatelor**, **moarte păcatului**, **renaștere sufletului**, **haină luminată**, pecete sfântă care nu se poate strica, car către cer, desfătare a paradisiului, pricinuitor al Împărăției, **harismă a înfierii**. Cu toate acestea, balaurul stă lângă cale și pândește pe cei care trec. Vezi să nu te muște cu necredința!⁸ Din acest prețios citat putem etala câteva dintre caracteristicile Sfântului Botez, proprietăți care sunt vitale pentru fiecare dintre creștini:

- a. **Preț de răscumpărare.** Botezul are ca prim efect ștergerea păcatului strămoșesc, cumplitul păcat al neascultării care a alterat ființa umană și a deteriorat comuniunea dintre om și Dumnezeu. Mântuitorul S-a jertfit și s-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru noi.
- b. **Iertarea păcatelor.** Un alt efect al Botezului este iertarea tuturor păcatelor. Sigur, vă veți întreba ce păcate poate avea un nou născut? Niciunul, afară de cel strămoșesc, bineînțeles, dar e vorba de cei care se botezau și se botează la vârsta maturității, când deja au săvârșit o seamă de păcate. Botezul la maturitate era frecvent întâlnit în Biserica Primară.
- c. **Moartea păcatului.** Păcatul strămoșesc este șters pentru totdeauna, e omorât, nu mai constituie un capăt de acuzare pentru om la Judecată.
- d. **Renașterea sufletului.** Odată botezat omul primește puterile pe care Adam le-a pierdut. Devine puternic în lupta cu păcatul și poate să-l învingă, iar această biruință se va traduce prin mântuire. Sufletul este renăscut, este puternic și

⁸ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, traducere de Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2003, p. 16.

dornic de mântuire.

- e. **Haină luminată.** Metaforă superbă care ne duce cu mintea la nunta fiului de împărat (Matei 22, 1-14) și hainele de nuntă, curate, luminoase, apretate spiritual și pe care Dumnezeu le cere de la noi pentru a putea sta la masa invitaților. Această haină ne-o poate oferi doar Sfântul Botez, aspect subliniat atât de frumos în rânduiala tainei, atunci când i se dă lumânarea aprinsă nou botezatului: „Dă-mi mie haină luminoasă Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină, mult milostive Hristoase, Dumnezeul nostru!”

Iată, foarte pe scurtă, doar câteva din beneficiile Botezului. Rămânem la acestea, însă nu minimizăm **darul înfierii**, atât de important, primit prin botez „Precum întru El ne-a și ales, înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinți și fără prihană înaintea Lui, mai înainte rânduindu-ne, în a Sa iubire, spre înfierea întru El, prin Iisus Hristos, după bună socotință a voii Sale, spre lauda slavei harului Său, cu care ne-a dăruit pe noi prin Fiul Său cel iubit (Efeseni 1, 4-6).

Care era practica botezului în Biserica primară?

Acum că am văzut o parte din valoarea Sfântului Botez, vă invit să facem o incursiune în istorie și să vedem, pe scurt, care era practica Botezului în primele veacuri.

Așa cum subliniază pr. Ene Braniște, cel mai cunoscut liturgist al secolului trecut, rânduiala Botezului de acum nu diferă foarte mult de cea din Biserica Primară. Cu toate acestea sunt câteva mici diferențe. În primul rând, cei care doreau să se boteze, să intre în Creștinism, erau nevoiți să cunoască adevărurile de credință ale Bisericii Ortodoxe. Aceștia treceau printr-un stagiul de pregătire și printr-o examinare. Nu toți erau botezați, unii, insuficient pregătiți, erau amânați pentru o dată ulterioară. Cel care decidea botezul lor era episcopul care-i „examina” cu precădere în miercurea săptămânii a patra din postul Paștilor. Doar după ce treceau acest examen intrau în categoria catehumenilor. De ce atunci? Pentru că majoritatea candidaților erau botezați în noaptea de Înviere. Înainte de Botez, de obicei în Vinerea Patimilor, erau exorcizați, se lepădau de satana și Îl mărturiseau pe Hristos.

Întâmpinarea copiilor aduși spre botez în fața ușilor bisericii subliniază faptul că el încă nu este membru deplin al Bisericii. Aici se citește rugăciunea „În numele Tău, Doamne Dumnezeul adevărului...” în urma căreia copilul este primit în rândul catehumenilor. După aceea, în pridvor sau în naos, se citesc exorcismele, se iau

Întrucât cea mai mare parte a botezaților, astăzi, sunt copii, lumânarea se dă nașului.

✠*****✠
✠ lepadările și se depune mărturie de către nași pentru credința în Hristos. Toate acestea ✠
✠ ne aduc aminte de vechea practică a Botezului. În acest timp se înregistrează o seamă ✠
✠ de gesturi și se rostesc rugăciuni și formule pe care vom încerca să le surprindem mai ✠
✠ jos: ✠

✠ a) **dezbrăcarea de haine și încălțări** ✠

✠ Pentru a arăta dorința de a se lepăda de „omul cel vechi” și a se îmbrăca în ✠
✠ „omul nou”, copilului i se desface fașa, iar în cazul adulților aceștia rămân doar ✠
✠ în cămașă. „Nu vă mințiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de **omul cel** ✠
✠ **vechi**, dimpreună cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat **cu cel nou**, care se înnoiește, ✠
✠ spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit, ” subliniază atât de ✠
✠ frumos Apostolul Pavel (Col 3, 9-10). ✠

✠ b) **suflarea asupra celui ce vine la botez** ✠

✠ Suflarea de trei ori asupra pruncului amintește de momentul când omul a fost ✠
✠ creat de Dumnezeu și când a „suflat asupra lui suflare de viață”. Acum, această ✠
✠ suflare indică viața în duh la care este invitat cel nou botezat. ✠

✠ c) **exorcismele** ✠

✠ Acestea sunt rugăciuni foarte vechi prin care preotul Îl roagă pe Dumnezeu să ✠
✠ izgonească de la cel care se botează toată puterea diavolului. Această practică ✠
✠ se bazează pe alungarea duhurilor necurate de către Mântuitorul, atunci când ✠
✠ îi vindeca pe îndrăciți. ✠

✠ d) **lepadările** ✠

✠ „Te lepezi de satana și toți slujitorii lui și de toată lucrarea lui?” „Mă lepăd de ✠
✠ satana!” aceste cuvinte nu sunt altceva decât lepadările de puterile ✠
✠ întunericului. Aceste lepadări își ating apogeul prin rostirea de trei ori a ✠
✠ Crezului, fiecare rostire fiind precedată de aceste formule. În mod normal, ✠
✠ exorcizările se citesc cu fața spre apus, la fel și lepadările, iar cu fața spre răsărit, ✠
✠ spre locul de unde va veni Hristos, „Răsăritul cel de sus”, se rostește Crezul și ✠
✠ „unirea cu Hristos”: „Te unești cu Hristos? Mă unesc cu Hristos! Și crezi Lui? ✠
✠ Cred Lui ca unui Împărat și Dumnezeu!” ✠

✠ **Botezul propriu-zis** ✠

✠ **Cine este botezat și cine botează?** ✠

✠ Se botează tot cel care n-a fost botezat și care mărturisește liber și neconstrâns ✠
✠ dorința de a se „uni cu Hristos”. Cel care botează este în general preotul și episcopul ✠
✠ iar în cazuri excepționale diaconul sau orice creștin botezat în numele Sfintei Treimi. ✠

✠ Care sunt cazurile excepționale? Accidentele, boala gravă și alte situații limită ✠

care nu permit desfășurarea botezului în condiții normale și nici nu face posibilă prezența episcopului sau a preotului. În aceste împrejurări, cel care botează rostește formula: „Se botează robul lui Dumnezeu X, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, de trei ori stropindu-l cu apă, iar în lipsa acesteia, spun unii sfinți părinți, presărând nisip, chiar pământ, peste cel în cauză. Dar acestea sunt excepții! În cazul în care cel botezat trăiește, botezul este continuat, obligatoriu, în sfânta biserică de către preot sau episcop. Acestea sunt indicații pe care ni le oferă Molitfelnicul și tratatele de liturgică.

Ungerea cu untdelemn

Ieșind din zona excepțiilor, vom continua să descriem slujba botezului. După exorcisme, lepădări și mărturisirea Crezului, preotul dă binecuvântarea pentru Botez. Înainte de a fi afundat în apă de trei ori, catehumenul este **uns cu untdelemn** simbol al: preoției universale, după unii, după alții al uleiurilor cu care a fost uns trupul lui Hristos când a fost pus în mormânt, iar după alții, simbol al atleților ce luptau în arenele romane, întrucât și creștinii sunt considerați atleți ce luptă cu forțele întinericului care încearcă să-i răpună. Sunt și alte interpretări dar ne rezumăm la acestea.

Afundarea în apă

Încă de la început botezul creștin se făcea prin triplă afundare în apă. Cristelnița este simbolul mormântului Domnului, dar și al apelor Iordanului. Copilul este afundat de trei ori în numele Sfintei Treimi, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Fiecare afundare simbolizează moartea și șederea în mormânt a Domnului iar ridicarea din apă simbolizează Învierea la care toți creștinii sunt invitați.

Practica stropirii sau a turnării era întâlnită în vechime doar în cazul bolnavilor care nu se puteau ridica, și nicidecum al celor sănătoși. Această practică purta numele de „botezul clinicilor”. În Transilvania, din cauza influenței catolice, se mai practică și botezul prin stropire însă nu este corect, nu este validat de Biserica Ortodoxă. Preoții care-l săvârșesc astfel se abat de la canoanele Bisericii. Nimic din ceea ce e rânduială multimilenară nu e întâmplător și gol de conținut.

Sfântul Botez este asociat de Sfântul Ambrozie al Milanului cu apele potopului: „Primește și altă mărturie. Căzut era în stricăciune tot trupul, din pricina fărdelegilor. „Nu va rămâne Duhul Meu în oameni – zis-a Domnul – pentru că trupuri sunt” (Fc 6, 3). Prin aceasta a arătat Dumnezeu că prin necurăția trupească și prin pângărirea și mai grea, prin păcat, se pierde harul Duhului. Din care pricină, voind Dumnezeu să îndrepte ceea ce era stricat, a dat potopul și a poruncit dreptului Noe să se urce în

corabie”¹⁰.

Privind lucrurile în general, Sfântul Botez nu poate fi văzut izolat. El este poarta de intrare în creștinism însă se armonizează perfect cu alte sfinte taine, a Mirungerii și a Împărtășaniei pe care le vom aborda în catehezele viitoare.

Iată foarte pe scurt taina Sfântului Botez, taina de inițiere în Creștinism fără care nimeni nu se poate mântui. Reținem mai ales că ea se face în numele Sfintei Treimi prin afundare.

Spre botez avem datoria să mergem cu „frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste”. Aceste cuvinte ne sunt cunoscute, pot fi auzite la Sfânta Liturghie când suntem chemați să ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului.

Când participăm la Sfântul Botez să ne concentrăm pe taină, pe harul ce se revarsă acolo, pe binecuvântările ce învăluie pruncul și nu pe momentul petrecerii; să ne rugăm pentru copilul ce va fi botezat și să-l încurajăm pe preot să săvârșească botezul așa cum îl cere Biserica, prin afundare, de trei ori, în numele Sfintei Treimi. Să nu punem omenescul înaintea dumnezeiescului, să nu ne temem că îi va fi prea frig, că se va răci, că se va îneca. Nu! Acestea nu sunt gânduri de la Dumnezeu! Să fim creștini cu fapta, nu doar cu numele pentru că o astfel de credință ne va da șansa intrării în Împărăție. Amin!

În întâlnirea viitoare vom vorbi despre Sfânta Taină a Mirungerii și despre valoarea ei pentru primitorul Botezului.

¹⁰ Sfântul Ambrozie al Milanului, *Despre Sfintele Taine*, p. 11

SFÂNTA TAINĂ A MIRUNGERII

Cateheza a III-a

Sfânta Taină a Botezului este curăţitoare de păcate, este naştere, este regenerare, iar cei care mărturisesc altceva decât aceasta sunt într-un duh neortodox. N-o spunem noi, o spune Sfântul Pavel : „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v – ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o – să fie anatema ! Precum v-am spus mai înainte, şi acum vă spun iarăşi : Dacă vă propovăduieşte cineva altceva decât aţi primit – să fie anatema ! (Gal.1, 8-9). Şi ce-am primit noi ? Evanghelia !

În Biserica Ortodoxă, Taina Botezului nu este niciodată (cu excepţia cazurilor de forţă majoră, urgenţelor) despărţită de Taina Mirungerii, o Taină care, după cuvintele pr. Alexander Schmemmann, a stârnit cele mai multe controverse de-a lungul timpului şi a avut cele mai diverse interpretări. Catolicii o consideră „confirmare” şi o săvârşesc la 12 ani, protestanţii nu-i recunosc proprietăţile sacramentale.

Astăzi, cu voia Bunului Dumnezeu, vom vorbi tocmai despre această Taină şi despre ceea ce implică primirea ei, „pecetea darului Sfântului Duh” .

Sfânta Taină a Mirungerii este prezentă în cultul Bisericii încă din vechime ; fie ca punere a mâinilor, fie ca simplă ungere cu mir. Se mai numeşte şi Taina Sfântului Mir, datorită substanţei sacre folosite în procesul mirungerii.

Ce este această taină şi la ce ne ajută ? Este „taina Duhului Sfânt” şi prin ea omul nu primeşte „daruri” , ci „Darul” , nu primeşte „duhuri” ci pe Duhul Sfânt : „din al Meu va lua şi vă va vesti. Toate câte are Tatăl ale Mele sunt ; de aceea am zis că din al Meu ia şi vă vesteşte vouă” (Ioan 16, 14-15). Teologul Alexander Schmemmann subliniază : „Şi dacă nu este, aceasta se întâmplă tocmai pentru că noutatea şi unicitatea radicală a Tainei constau în faptul că acordă omului nu vreun dar special sau darurile Duhului Sfânt, ci pe Duhul Sfânt Însuşi ca dar”¹¹ (p. 118).

Desigur, aceste cuvinte ne duc cu gândul la Sfântul Apostol Pavel care ne spune „darurile sunt felurite, dar acelaşi Duh” (1 Cor. 12, 4). Ce înseamnă acest lucru pentru noi ? Faptul că Sfântul Duh ne este dăruit, că Izvorul Darurilor este în noi, că nu primim doar nişte harisme, nişte daruri, ci primim Sursa darurilor. Întrebarea este,

¹¹ Alexander Schmemmann, *Pentru viaţa lumii. Sfintele Taine şi Ortodoxia*, traducere de Aurel Jivi, Basilica, Bucureşti, 2012, p. 95 s.u.

vrem noi să conlucrăm cu El ? Mirungerea este, spune același teolog citat mai sus,
Cincizecime a creștinului, intrarea sa în noua viață în Duhul Sfânt”¹²

Catolicii nu-i conferă acestei Taine importanța pe care i-o acordăm noi, plasând-o în jurul vârstei de 12 ani, chiar 16 ani, când, spun ei, cel care a fost botezat, acum confirmă Botezul. Nu neagă că ea se poate aplica imediat după Botez, conform Catehismului Catolic, dar în tradiția apuseană s-a dezvoltat o adevărată sărbătoare a confirmării. Or, după învățătura ortodoxă, Taina Mirungerii „este săvârșită ca împlinire a Botezului, după cum și următorul act al Tainei – participarea la Euharistie – este împlinirea Mirungerii » (pr. Alexander Schmemmann). Prin urmare în cazul Mirungerii nu vorbim ca despre un act de confirmare, de validare a Botezului prin acordul personal al celui înviat în Hristos, ci despre primirea Duhului Sfânt.

De ce e totuși important ca Mirungerea să fie unită cu Botezul ? Care sunt efectele posibile ale acestei Taine ?

Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că :

„În vremurile mai de demult Taina Sfântului Mir împărtășea credincioșilor puterea de a vindeca, de a **prooroci**, de a **vorbi în limbi**, precum și alte daruri, care toate împărtășeau oamenilor puterea lui Hristos cea peste fire ». Același sfânt, subliniind puterea Izvorului, cristalinul apelor care izvorăsc din el, spunea : „Ceea ce însă Sfântul Mir împărtășește tuturor creștinilor dintotdeauna și din orice loc sunt **darurile** cele atât de folositoare sufletelor : **darul evlaviei** și al **rugăciunii**, al **dragostei** și al **înțelepciunii**, precum și altele, cu toate că mulți creștini nu-și dau seama de aceasta, iar alții nu cunosc lucrarea Tainei acesteia, pe când alții, în sfârșit, se îndoiesc chiar că există un Duh Sfânt, din pricină că atunci când au primit această Taină erau nevârstnici și incapabili de a judeca, iar odată ajunși la vârsta priceperii, ei s-au înrăit și au orbit sufletește”¹³. (p.105-106)

Reținem din aceste texte că darurile sunt diferite, că se oferă în urma Mirungerii ; însă dacă omul nu conlucrează cu ele, dacă nu cooperăm cu Duhul Sfânt, n-au nici un efect. E important, totodată, să reținem că Sfântul Nicolae Cabasila subliniază o realitate extrem de importantă, că Mirungerea era aplicată copiilor. Acest lucru îi făcea în mod nejustificat pe unii să creadă că efectele Tainei lipsesc din cauza vârstei la care au beneficiat de ea.

Teologul grec Nikos Matzoukas, pentru a întări importanța Mirungerii și legătura inseparabilă de Botez spunea că : „După Botez urmează într-o ordine firească Mirungerea ca **asumare a luptei împotriva puterilor diavolești** și pentru un **progres**

¹² Alexander Schmemmann, *Pentru viața lumii...*, p. 95.

¹³ Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, traducere de Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 2009, p. 105-106.

desăvârșitor, până la atingerea punctului culminant. La început, actul ritualului acestei Taine nu se făcea prin ungerea cu mir, ci prin punerea mâinilor asupra celui botezat¹⁴.

Dogmatistul elen ne deschide o perspectivă istorică asupra căreia aș dori să ne oprim pentru câteva clipe ; **ungere** sau **punerea mâinilor** ? O întrebare care impune un răspuns. În Noul Testament nu ni se vorbește despre această taină ca despre taina ungerii, ci ca despre taina „punerii mâinilor”, (Fapte 8, 14-17) o taină prin care se dăruia „Duhul Sfânt” : „s-au rugat ca să primească Duhul Sfânt : Căci nu Se pogorâse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezați în numele Domnului Iisus. Atunci își puneau mâinile peste ei, și ei luau Duhul Sfânt”.

Pe de altă parte e important să vedem lucrurile în toată complexitatea lor : nu actul în sine, nu forma este primordială ci efectul, iar efectul este primirea Duhului Sfânt.

Ungerea este o practică cu o istorie foarte veche și ne aduce aminte de ungerea regilor, a împăraților, a preoților, un act de consacrare și de recunoaștere divină. În același timp profesorul Mihail Pomazansky, încercând să explice înlocuirea punerii mâinilor cu ungerea spune :

„Referitor la aceasta putem face o îndoită presupunere : fie că Apostolii, dând Duhul Sfânt credincioșilor prin punerea mâinilor, întrebunțau în același timp în mod nedespărțit și un alt semn, ungerea, cu privire la care Cartea Faptelor, totuși, nu ne spune nimic, fie, ceea ce este mai probabil, ei înșiși au schimbat semnul văzut al Tainei (punerea mâinilor), poate la început în cazurile în care ei înșiși erau absenți, înlocuind-o cu un alt act sfânt văzut (ungerea noilor botezați cu mirul care a fost primit din mâinile Apostolilor). Însă oricum ar fi fost, ungerea provine de la Apostoli și își are întemeierea în învățăturile primite de la dumnezeiescul lor Învățător”¹⁵.

„Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre » (II Cor. 1, 21-22).

În Molitfelnic, carte de cult în care aflăm slujba Mirungerii, ni se spune : „îl unge cu luare-aminte cu Sfântul Mir pe cel care a fost botezat făcând semnul crucii la frunte, la ochi, la nări, la gură, la amândouă urechile, pe piept, pe spate, la mâini și la picioare” și pronunță cuvintele „Pecetea Darului Sfântului Duh”. Această taină se aplică tuturor celor care se botează, precum și celor care au fost botezați în numele Sfintei Treimi, dar în alte confesiuni. E un act de recunoaștere și de consfințire în ortodoxie.

¹⁴ Nickos Matzoukas, *Teologia Dogmatică și Simbolică II. Expunerea credinței ortodoxe*, traducere de Nicușor Deciu, Bizantină, București, p. 358

¹⁵ Mihail Pomazansky, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, p. 224.

Această taină este, după cuvintele teologului Mihail Pomazansky, „taina unirii cu Biserica, confirmarea sau pecetea unirii” dar și „pecetea puterilor date de Har care sunt dăruite pentru întărirea și creșterea în viața duhovnicească”.

Sunt numeroase elementele care merită reținute, dar ne vom opri asupra câtorva : Taina Mirungerii este direct legată de Botez, nu se separă întrucât Harul Botezului cumulat cu cel al Mirungerii și al Euharistiei fac din om un „hristofor”, un purtător de Hristos în Duhul Sfânt. Mirungerea la Catolici este despărțită de Botez, iar la Protestanți nu este recunoscută ca Taină. În primul veac se obișnuia să fie săvârșită prin punerea mâinilor asupra celor nou botezați.

Când copiii noștri sunt botezați, când sunt unși cu Sfântul Mir, să ne rugăm ca Bunul Dumnezeu să sporească darurile ce se află în ei, să le potențeze, să le facă lucrătoare și să le unească în Darul Duhului. Toate părțile corpului sunt atinse cu mir, de fiecare dată rostindu-se formula: „Pecetea darului Duhului Sfânt” . Să ne rugăm ca mintea (însemnarea frunții) să gândească cele bune, cele duhovnicești ; ochii să vadă de-a pururea binele din semeni și să caute adevărul ; urechile să audă chemarea lui Dumnezeu ; gura să grăiască cele bineplăcute lui Dumnezeu, să fie propovăduitoare a Evangheliei ; mâinile să facă cele bune, să fie harnice și darnice ; picioarele să „umblе în căile Domnului”.

Pentru acestea să ne rugăm, ca Duhul Sfânt care se revarsă peste noi prin Taina Mirungerii să ne călăuzească toată viața. Amin

Duminica viitoare, cu ajutorul Bunului Dumnezeu vom vorbi despre „intrarea în Împărăție”, despre Taina Euharistiei.

SFÂNTA EUHARISTIE - VIAȚA ÎN HRISTOS

Cateheza a-IV-a

În cateheza precedentă am avut ocazia să ne cristalizăm cunoștințele despre Sfânta Mirungere; Taina dobândirii Duhului, a confirmării lui Hristos în noi, după cum ne spune Sfântul Chiril. Această Taină, în Ortodoxie, nu e separată de Botez, nu e o Taină prin care cel botezat revine asupra mărturisirii de credință depusă de nași, ci e Taina Duhului. Așadar, dacă Taina Botezului este Taina intrării în Creștinism, Taina Mirungerii este a unirii cu Biserica. Pentru ca Tainele de inițiere să fie complete mai e nevoie de Taina Euharistiei, Taina tainelor și „viața în Hristos”.

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, astăzi vom vorbi despre Sfânta Împărtășanie.

Mântuitorul a vorbit deschis despre această taină înainte de instituirea ei. La Sfântul Evanghelist Ioan, cap.6, ne vorbește despre „Hristos, pâinea vieții”. Cât de greu le-a fost ucenicilor să înțeleagă, dar mulțimilor? O parte din cei care erau de față l-au părăsit, iar ucenicii au exclamat: „Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte?” (In. 6, 60).

Care este sensul cuvintelor Domnului? Ce le-a spus Iisus încât au fost atât de speriați? Ce nu putea fi înțeles?

Foarte direct spus, ceea ce și astăzi este greu de înțeles. În cuvântarea euharistică Mântuitorul le-a spus celor ce-l înconjurau următoarele: „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca **trupul Fiului Omului** și nu veți bea **sângele Lui**, nu veți avea **viață** în voi. **Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică**, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu **rămâne întru Mine și Eu întru el**. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și eu visez pentru Tatăl, și cel ce Mă mănâncă pe Mine **va trăi prin Mine**. Aceasta este **pâinea care s-a pogorât din cer**, nu precum au mâncat părinții voștri **mana** și au murit. **Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac** (In. 6, 53-59).

Mulți au înțeles cuvintele Mântuitorului *ad litteram*, s-au speriat și au plecat. Hristos Domnul a vrut să ne transmită în schimb ceva ce nu a putut nimeni până la El. Ne-a oferit posibilitatea de a fi (El) în noi și noi în El. Dar să revenim asupra textului din Ioan.

Textul acesta nu poate fi văzut singur, nici nu poate fi izolat de alte texte în care tema este aceeași. Cel mai important este să-l corelăm cu evangheliștii sinoptici, dintre care vom exemplifica pasajul din Sfântul Marcu 14, 22-24: „Și, mâncând ei, a luat Iisus

✠*****✠
pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat lor și a zis: Luați, **mâncați**, acesta este **Trupul Meu**. Și luând paharul, **mulțumind**, le-a dat și au băut din el toți. Și a zis lor: Acesta este **Sângele Meu**, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă.” Acesta este textul de fundamentare al Euharistiei, acum, în momentele rostirii acestor cuvinte, Mântuitorul a inaugurat Sfânta Liturghie.

De ce avem atât de multă nevoie de acest text? Pentru că prin intermediul lui putem înțelege că Mântuitorul nu dorește să ne șocheze. Consumarea Lui, prin împărtășanie, este mult mai ușoară sub forma pâinii și a vinului. Ceea ce trebuie să credem este că Iisus este prezent în mod real în pâine și vin, că pâinea și vinul sunt Trupul și Sângele Lui.

Este extrem de important să credem acest lucru, întrucât, în mod contrar, „nu vom avea viață în noi” (In. 6, 56).

Cuvântul euharistie își are originea în limba greacă și înseamnă mulțumire. Euharistia mai este cunoscută și sub numele de Cina Domnului, Taina Trupului și a Sângelui, Împărtășanie, Jertfa fără de Sânge.

Încă de la început ea a fost centrul cultului creștin. Liturghiile pe care noi le moștenim s-au construit în jurul ei, arhitectura lor e una euharistică. Nimeni nu avea acces la Trupul și Sângele Domnului dacă mai înainte nu era botezat și *miruns*.

Trebuie să știm că în primele veacuri se împărtășea întreaga comunitate de creștini, că a nu te împărtăși era o privațiune. Doar cei cu păcate extrem de grele nu se apropiau de potir. Cu timpul rigoarea euharistică a scăzut, mai bine spus zelul și fuga după Hristos s-au diminuat. Comunitățile de creștini s-au rezumat la a participa la Sfânta Liturghie, pasiv, neimplicați real. Pe fondul acesta a apărut „anafura”, care nu înlocuiește, și trebuie să știm acest lucru, nicidecum Euharistia. Este o formă de confirmare a prezenței noastre la comunitatea parohială, este gustarea dintr-o pâine binecuvântată, care, repet, nu are valoare euharistică.

Din cele expuse până acum ne-am făcut o imagine mai mult sau mai puțin completă asupra Sfintei Euharistii. Am observat câteva din textele de fundamentare, unde Mântuitorul vorbește explicit despre Trupul și Sângele Său, despre valoarea lor mântuitoare, despre „intrarea în Împărăție” când ne împărtășim. Acum vom căuta și câteva texte patristice pentru a ne lămuri asupra valorii extraordinare a acestei Taine, asupra efectelor pe care le poate avea asupra celor care se împărtășesc „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste” (Sf. Ioan Gură de Aur).

Sfântul Nicolae Cabasila spune că:

„După ungerea cu Sfântul Mir ne apropiem de Sfânta Masă, piscul cel mai înalt al vieții duhovnicești, la care dacă am ajuns odată, nimic nu mai lipsește ca să dobândim fericirea cea dorită. Pentru că aici nu mai e vorba de a ne face părtași morții, îngropării sau unei vieți mai bune, ci e vorba de chiar dobândirea Celui înviat. De acum nu mai primim darurile Duhului Sfânt, oricât de bogate ar fi ele, ci pe Însuși Vistiernicul acestor daruri, comoara întru care încapă toată bogăția darurilor”¹⁶.

Cu privire la prefacere, Sfântul Chiril al Ierusalimului, pe un ton oarecum muștrător, ne întreabă:

„Altă dată Hristos în Cana Galileii a prefăcut la un semn al Său apa în vin. Nu este oare vrednică de credință și prefacerea vinului în sânge? A fost chemat la nuntă lumească, și a săvârșit această minune de nespus. Oare nu cu mult mai mult se va mărturisi că a dăruit nuntașilor spre desfătare trupul și sângele lui”. În timp ce Sfântul Ambrozio al Milanului, simțind îndoiala celor care văd pâine în loc de carne și vin în loc de sânge, ne atenționează: „Poate vei spune: Eu văd altceva; ce tot îmi spui că primesc Trupul lui Hristos? Încă și aceasta ne-a rămas s-o mai dovedim. Cât de multe exemple să folosim pentru aceasta? Să dovedim că nu este ceea ce natura a alcătuit, ci ceea ce binecuvântarea (Domnului) a sfințit și că mai mare este puterea binecuvântării decât a naturii, pentru că prin binecuvântare natura însăși se schimbă”¹⁷.

Euharistia este „intrarea în Împărăție”. A fost instituită de Mântuitorul Iisus Hristos ca hrană pentru veșnicie. Trupul și Sângele Domnului sunt condiție pentru moștenirea vieții veșnice.

Cu ce am putea asocia această realitate? Credem că nu are echivalent decât în viața duhovnicească. Dacă prin păcat murim, ne degradăm, prin Euharistie ne înprospătăm sângele și trupul, ne luăm merinde pentru Eternitate.

Împărtășania e salvarea omului modern. Fără ea nu va putea să-și găsească drumul către echilibrul interior. Cei care nu-l vor căuta pe Dumnezeu în Euharistie, îl vor dobândi pe cel necurat gustând din „euharistia” lui. În acest sens sunt lămuritoare cuvintele Sfântului Chiril al Ierusalimului:

„Căci, după cum pâinea și vinul Euharistiei, înainte de invocarea Sfintei Treimi, sunt simplă pâine și vin, dar, după invocare, pâinea ajunge trup al lui Hristos, iar vinul, sânge al lui Hristos, în același chip mâncărurile din trufia lui Satan sunt, prin natura lor, simple mâncăruri, dar se spurcă prin invocarea demonilor”¹⁸.

¹⁶ Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, traducere de pr.prof. Teodor Bodogae, EIBMBOR, București, 2009, p.113

¹⁷ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, traducere de Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2003, p. 22.

¹⁸ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, p. 345.

Despre Taina Sfintei Spovedanii

Cateheza a V-a

Când omul primește Taina Sfântului Botez, așa cum am cunoscut din primele cateheze, primește și Taina Mirungerii și a Euharistiei. Dacă Botezul și Mirungerea nu se repetă decât în cazuri excepționale, Sfânta Euharistie revine în viața credinciosului cât mai des cu putință. La Botez e singura dată când Sfânta Împărtășanie se oferă înainte de Spovedanie, în celelalte situații Cuminecătura survine Spovedaniei cu excepția cazurilor când duhovnicul dezleagă ucenicul să se Împărtășească de mai multe ori cu aceeași Spovedanie.

La întrebarea firească de ce e atât de importantă Spovedania pentru a primi Sfânta Împărtășanie, vom încerca să răspundem în această cateheză. Tot aici vom descoperi cine a instituit-o, când și cu ce scop. La fel de importante vor apărea și sfaturile practice.

Părintele Mihail Pomazansky, teolog de origine rusă care a activat în Statele Unite, spune că:

„Taina Pocăinței este o slujbă sfântă, de Har dătătoare, prin care, după ce credinciosul a adus pocăință pentru păcate, i se dăruiește iertare de păcate prin milostivirea lui Dumnezeu, prin intermediul unui părinte al Bisericii, potrivit făgăduinței făcute de Mântuitorul”¹⁹ sau „Taina Mărturisirii, sau a Pocăinței, constă în iertarea păcatelor, celor ce le mărturisesc și se căiesc pentru ele, de către episcop sau preot – în mod văzut, și de către Hristos – în mod nevăzut”²⁰

De aici rezultă că slujba Spovedaniei e rânduită pentru creștinul ortodox cu scopul purificării interioare. Motivul e simplu. Prin păcat omul se desparte de iubirea lui Hristos, prin spovedanie „iese din această despărțire”²¹.

Mărturisirea păcatelor nu e o invenție omenească, e dar dumnezeiesc. Mântuitorul cunoaște omul, pentru că Dumnezeu l-a creat și îl iubește. Prin urmare a știut nevoia sufletului și a mandatat pe Sfinții Apostoli: „Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 20-22).

¹⁹ Mihail Pomazansky, *Teologia Dogmatică Ortodoxă, traducere de Florin Caragiu*, Cartea Ortodoxă-Sophia, București, 2009, p. 236.

²⁰ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, p. 127.

²¹ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, p. 127.

✠*****✠
Mitropolitul Antonie de Suroj spune că spovedania este „întâlnire cu Dumnezeu” și pe bună dreptate. Dar cum trebuie avută această întâlnire și când e o problemă de ordin practic și duhovnicesc.

Obişnuim, după o tradiție greșită, să ne spovedim o dată pe an, în Postul Mare. Cu rare excepții, acolo unde preoții au râvnă și credincioșii înțelegere, se întâmplă mai des. Dar, în mod curent, o dată pe an. Dacă ne-ar spune cineva că e suficient să ne spălăm pe mâini o dată pe an, l-am crede? Dacă pentru trup avem atâta grijă, de ce nu am avea și pentru suflet? Spovedania trebuie făcută des pentru a păstra sufletul curat, dar nu foarte des, pentru a nu bagateliza Taina și a nu mai lua în considerare sfaturile duhovnicului.

Teologul grec Nikos Matzoukas spunea:

„Pocăința și Mărturisirea este o Taină repetabilă, pentru că terapia celor bolnavi, care devin mădulare ale trupului bisericesc, este continuă. Este vorba despre continua aducere aminte de Dumnezeu, despre tristețea provocată de simțirea absenței lui Dumnezeu. Această Taină este una dintre cele mai „tămăduitoare” și mai eficiente în ceea ce privește îndreptarea mădurelor bolnave. Pe această Taină, de altfel, se fundamentează viața ascetică și cea monahală”²².

Fiecare credincios ortodox trebuie să aibă în duhovnic. Doar cu un bun sfătuitor vom putea merge pe calea mântuirii. Altfel vom trăi într-o derivă sufletească ce va ține sufletul în tulburare.

Spovedania este o Sfântă Taină ce și-a făcut simțită valoarea încă din zorii creștinismului. Așa cum subliniam mai sus, a fost testamentul Domnului. Și, dovada că porunca Mântuitorului a fost împlinită de Apostoli și urmașii acestora sunt scrierile din primele veacuri creștine. Autori ca Sfântul Irineu de Lyon, Tertulian, Clement Romanul, pomenesc Taina Mărturisirii. De exemplu „Învățătura celor 12 Apostoli” precizează: „când vă adunați în duminica Domnului, frângeți pâinea și mulțumiți, după ce mai întâi v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată”²³

Revenind la actualitate, Părintele Mitropolit Andrei, în lucrarea sa „Spovedanie și Comuniune”, ne oferă câteva sfaturi practice. Dacă dorim o viață pe placul lui Dumnezeu vom urma aceste etape:

- ne vom căuta părintele duhovnicesc;
- după ce-l vom găsi îi vom asculta îndemnul și îi vom urma sfaturile;

²² Nikos A. Matsoukas, *Teologia Dogmatică și Simbolică II*, traducere Nicușor Deciu, Bizantină, București, 2006, p. 367.

²³ * „Învățătura celor 12 Apostoli” în *Scrierile Părinților Apostolici*, EIBMBOR, București, p. 34

- ✠*****✠
- îl vom iubi ca pe cel care și-a dedicat viața slujirii lui Dumnezeu și aproapelui;
 - ne vom ruga pentru el așa cum ne vom ruga pentru familia noastră²⁴.

Înainte de a încheia această sumară prezentare a Sfintei Taine a Spovedaniei vom reda cuvintele părintelui Alexander Schmemmann care ne oferă câte subtilități teologice și care pe cei care, totuși, cred că nu au nevoie de spovedanie, îi va lămuri că au: „Taina pocăinței nu este, deci o „putere” sacră și juridică dată de Dumnezeu oamenilor. Este puterea botezului care se trăiește în Biserică. Ea își primește caracterul său sacramental de la botez. (...) După cum fiecare Euharistie nu este o „repetare” a Cinei lui Hristos, ci înălțarea noastră, primirea noastră la același și veșnic ospăț, la fel, taina pocăinței nu este o repetare a botezului, ci întoarcerea noastră la „înnoirea vieții”, pe care Dumnezeu ne-a dăruit-o o dată pentru totdeauna”²⁵.

Nu e om să nu aibă nevoie de înnoirea vieții, de schimbarea hainelor pătate de ispite și neatenție, de spălarea trupului în apa credinței și a smereniei.

²⁴ Andrei, *Spovedanie și comuniune*, Reîntregirea, Alba-Iulia, 2008, pp. 214-247.

²⁵ Alexandru Schmemmann, *Pentru viața lumii. Sacramentele și Ortodoxia*, EIBMBOR, traducere de Aurel Jivi, București, 2001, p. 97.

SFÂNTA TAINĂ A CĂSĂTORIEI

Cateheza a VI-a

Subiectul ultimei noastre întâlniri a fost Sfânta Taină a Spovedaniei sau a Mărturisirii. Ne reamintim că necesitatea ei stă în păcătoșenia noastră. De nu am fi slabi și nu am păcătui, Taina Spovedaniei nu ar fi propusă de Biserică. Spovedania oferă posibilitatea reactualizării Tainei Botezului. Este taina înnoirii și a creșterii spre Hristos, a recâștigării statutului de coroană a creației în dialog spre zărilor mântuirii. Cine are grijă de sufletul său, nu riscă să fie prins nepregătit la ceasul chemării finale. Familia creștină este atentă și sensibilă la timpul spovedaniei și se raportează la ea ca la un beneficiu nu ca la o obligație.

Dacă Taina Spovedaniei este taina readucerii în comunitatea euharistică a păcătosului, Taina Nunții, a Cununiei, pe care o vom avea astăzi înaintea, este taina care ne amintește de însoțirea dintre Dumnezeu și lume,²⁶ Hristos și Biserică (Efeseni 5).

Sfântul Pavel mărturisește că unirea dintre bărbat și femeie e o mare taină, e un mister în deplinătatea sensului mistic pe care îl implică acest termen: „Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică” (Efeseni 5, 32). Căsătoria, relația binecuvântată în Biserică, este comparată cu raportul dintre Hristos și Biserică: „Pentru că bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este cap Bisericii, trupul său, al cărui mântuitor și este” (Efeseni 5, 23).

Părintele D. Stăniloae definește, influențat de teologul Paul Evdokimov, în felul următor căsătoria: „Taina Nunții este un act sfânt, de origine dumnezeiască, în care, prin preot, se împărtășește harul Sfântului Duh, unui bărbat și unei femei ce se unesc liber în căsătorie, care sfințește și înalță legătura naturală a căsătoriei la demnitatea reprezentării unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică”²⁷.

Ce înseamnă lucrul acesta? Că unirea dintre bărbat și femeie este un act liber, că are nevoie de pecete dumnezeiască, că are ca obiectiv mântuirea.

Instituirea tainei

Așa cum subliniam, în prima cateheză vorbind despre familie, relația dintre bărbat și femeie a fost consacrată în Rai, de Însuși Dumnezeu. A făcut bărbat și femeie, amândoi fiind expresia umanității. „Instituirea căsătoriei în Rai este o veche tradiție și

²⁶ Brant Pitre, *Isus Mirele*, traducere de Tatiana Niculescu, Humanitas, București, 2018, p. 31.

²⁷ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă, III*, EMBOR, București, 2003, p. 183.

sigură. Domnul, vorbind de căsătorie, S-a referit la Vechiul Testament: nu ați citit oare? (Matei 19, 4 și Efeseni 5, 31). "Fiul doar a confirmat ceea ce Tatăl a instituit" zice Clement Alexandrinul și cu aceasta enunță ideea fundamentală a harului paradiziac al căsătoriei. Dacă pentru el crearea omului este botezul, iubirea primei perechi de oameni care "formează din eu un singur trup", este Taina căsătoriei. Astfel nu este o simplă întâmplare dacă Biserica din Rai își are începutul în căsătorie, plinirea conjugală a primei perechi, și dacă din bucura celor căsătoriți, de la nunta din Cana Galileii, a izvorât cea dintâi arătare a Slavei lui Hristos, așa cum arată evanghelia a patra"²⁸

Scopul căsătoriei

Atunci când vine vorba despre scopul căsătoriei, e important să îi ascultăm pe teologi dar și rugăciunile rostite în timpul săvârșirii Sfintei Taine. Teologul de origine rusă, Paul Evdokimov spune că: „scopul ultim al căsătoriei este iubirea conjugală, această plinire a unității soților, care face din căsătorie o biserică domestică²⁹. În același timp rugăciunile rostite la cununie arată interesul comunității față de profilul de viitor al tinerei familii: „și dă robilor Tăi viață pașnică, lungime de zile, înțelepciune, dragoste unuia către altul întru legătura păcii, dar de prunci, seminție cu viață îndelungată, cununa nevestejită a măririi”³⁰. Cine nu-și dorește în casă pace? Și Biserica se roagă pentru aceasta! Cine nu-și dorește să aibă ani mulți de trăit? Biserica se roagă și pentru aceasta! Cine nu-și dorește să fie înțelept, să-și iubească alesul sau aleasa, să aibă copii, să aibă un neam ce nu se stinge la moartea lui, dar mai ales să se mântuiască? Gândirea sfinților părinți a surprins toate aceste realități și nevoi în rugăciunile prezente în cult.

E important să înțelegem că vocația noastră este comunională, adică de a fi unii cu alții, de a căuta mântuirea și împlinirea omului. De aceea, același teolog rus spunea: „Căsătoria ca legătură naturală pe viață între un bărbat și o femeie se întemeiază pe faptul că bărbatul și femeia numai împreună alcătuiesc umanitatea completă”³¹. Despre acest om vorbește referatul biblic, cartea Facere. Despre acest fapt vorbesc și rugăciunile când spun că vor fi „un singur trup”. Adică bărbatul și femeia îl formează pe Adam, pe om, se împlinesc unul prin celălalt, sunt complementari.

²⁸ Paul Evdokimov, p. 319.

²⁹ Paul Evdokimov, p. 322.

³⁰ Molitfelnic, p. 90.

³¹ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă, III*, EMBMBOR, București, 2003, p. 186-188

Căsătorie și monahism

Dacă drumul omului spre Dumnezeu este prin Taina Nunții, cum ne explicăm prezența monahilor, existența lor. Cum se raportează Biserica la ei? Din nou Paul Evdokimov ne luminează prin cuvintele sale: „Este propriu gândirii creștine să afirme diversitatea slujirilor și ca atare a vocațiilor. Este inutil să ne întrebăm dacă un monah este superior unui om căsătorit sau invers, ci trebuie să ne întrebăm dacă fiecare din ei este inferior sau nu gradului de sfințenie ce i se cere. Un singur lucru este cu adevărat mare, și acesta este sensul smereniei, adică orice creștin să fie exact la propria sa măsură, pusă de Dumnezeu. Cele două versante ale Taborului, cel al sfințeniei monastice și cel al sfințeniei conjugale, duc la vârful unde coincid; și unul și altul ne ajută să intrăm în „odihna lui Dumnezeu”, „întru bucuria Domnului”.³²

În timpurile noastre, dominate de incertitudini, de frici și îndrăzneii nefirești, de relativizarea esențialului și promovarea nerușinării ca normă, e important să știm cine suntem și ce este familia creștină. Familia creștină își pune rădăcinile prin binecuvântarea lui Dumnezeu, este fidelă și ascultătoare față de principiile Evangheliei. Teologii avertizează în deplină cunoștință de cauză și spun:

„Căderea în păcat a pervertit ontologia omenească, despărțind-o în masculinitate rea și feminitate rea, aruncându-i într-un veșnic du-te vino de atracție și repulsie. Separarea nu se efectuează între oameni și femei, ci în lăuntrul oricărei ființe omenești și creează o tensiune continuă, care dă naștere la conflicte și nevroze. Taina căsătoriei aduce „harul paradiziac” și unește începutul cu sfârșitul. Același Sfânt Ioan Hrisostom, marele doctor al căsătoriei, anunță o idee profundă, confirmată de psihiatria de azi „iubirea se naște din castitate”, dimpotrivă, „pervertirea (adică destrăbălarea și curiozitatea pornografică) vine din insuficiența iubirii”. Remediu cel mai puternic „este iubirea – *amor magnus* – care-i face pe oameni caști”³³

Acolo unde iubirea s-a răcit, unde cei doi s-au îndepărtat unul de celălalt, fără să fi acceptat cu smerenie că unul se împlinește prin celălalt, căsătoria trebuie reînviată.

Să ne pregătim pentru întâlnirea cu Hristos cel Înviat!

³² Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, EIBMBOR, București, 1996, p. 318.

³³ Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, p. 322.

